

Μακεδονικά

Τόμ. 23, Αρ. 1 (1983)

Αρχιμ. Γεωργίου Καψάνη, καθηγουμένου Ιεράς Μονής Οσίου Γρηγορίου- Ορθόδοξος μοναχισμός και Άγιον Όρος

Αθαν. Αγγελόπουλος

doi: [10.12681/makedonika.354](https://doi.org/10.12681/makedonika.354)

Copyright © 2015, Αθαν. Αγγελόπουλος

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Αγγελόπουλος Α. (1983). Αρχιμ. Γεωργίου Καψάνη, καθηγουμένου Ιεράς Μονής Οσίου Γρηγορίου- Ορθόδοξος μοναχισμός και Άγιον Όρος. *Μακεδονικά*, 23(1), 413-414. <https://doi.org/10.12681/makedonika.354>

Βασίλη Τζιώλη, 'Ο Άγιος Παντελεήμων και ό Πλαταμόνας 'Ολύμπου, Λάρισα 1983, σσ. 184.

'Ο συγγραφέας, έμπορος στόν Πλαταμόνα και ιδιοκτήτης παλιά του ιδιωτικού γυμνασίου Πλαταμόνα, αγαπάει ιδιαίτερα τόν τόπο του, γι' αυτό και παράλληλα με τις καθημερινές βιοτικές μέριμνες συγκεντρώνει κάτω άπό τόν τίτλο του βιβλίου κύρια λαογραφικό ύλικό τών οικισμών του Άγίου Παντελεήμονος και Πλαταμόνα. Στο πρώτο μέρος δίδει τό γεωγραφικό και Ιστορικό πλαίσιο τών δύο αυτών οικισμών και στο δεύτερο μέρος ασχολείται με τή συλλογή λαογραφικών στοιχείων (έθιμα, γιορτές, παιχνίδια). Σ' όλα αυτά δίδονται και μερικές πληροφορίες που βοηθούν τήν έρευνα τής τοπικής εκκλησιαστικής Ιστορίας γύρω άπό τήν παλιά έπισκοπή Πλαταμόνος. Είναι συγκινητική ή προσπάθεια του συγγραφέα, που τόν συνεπικουρεί φιλόλογικά και μεθοδολογικά ό καθηγητής 'Απόστολος Ζιούρας, γόνος και αυτός του Παντελεήμονος: 'τό ύλικό, όπως σήποτε, είναι ύποβοηθητικό γιά τούς λαογράφους και τούς Ιστορικούς.

'Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

ΑΘΑΝ. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ

Γρηγόρη Βέλκου, 'Αργύριος Παπαρίζος (1764-1851), 'Αθήνα 1983, σσ. 144.

'Ο Γρηγόρης Βέλκος, δάσκαλος στήν 'Ελασσόνα, είναι γνωστός στο ευρύτερο επιστημονικό κοινό σάν Ιστορικός συγγραφέας, έρευνητής και Ιστοριοδίφης με κέντρο δράσεως τόν 'Ολυμπο. Είναι πολύ γνωστός άπό τό έργο του γιά τήν έπισκοπή Δομενίκου και 'Ελασσόνας, με τό όποιο ιδιαίτερα καταξιώνεται, και προβάλλει σάν παράδειγμα άνθρώπου φιλοπόνου γιά τήν προβολή τής τοπικής εθνικής και εκκλησιαστικής Ιστορίας. Σάν συνέχεια τής καρποφόρου προσφοράς του είναι και τό τελευταίο αυτό έργο γόν τόν 'Αργύριο Παπαρίζο (1764-1851), διδάσκαλο του Γένους άπ' τό 1789 ώς τό 1844 στή Ραψάνη, στή Σέλιτσα, στή Σιάτιστα, στις Σέρρες, στήν Καστοριά. Σέ τρία κεφάλαια πληροφορούμαστε γιά τή ζωή του (σσ. 15-40), γιά τό διδακτικό και μορφωτικό έργο του (σσ. 41-76) και γιά τό γενεαλογικό δένδρο του (σσ. 77-94). Σέ παράρτημα δημοσιεύεται μία σειρά άπό έγγραφα (σσ. 109-132), που διαφωτίζουν τό πρόσωπο και τις σχέσεις του με διαπρεπείς συγχρόνους του. Είναι ή πρώτη αξιόλογη προσπάθεια άποκαταστάσεως του βίου και τής δράσεως και τής προσφοράς του διδασκάλου αυτού του Γένους. Μακάρι, γιατί ή γίνεται στήν εργασία αυτή, νά γίνει και γιά άλλους διδασκάλους του Γένους, γιάτί ή παιδεία στήν τουρκοκρατία άποτελεί κεφάλαιο λαμπρό του Γένους, που χρήζει έρευνας, γιατί μικρά μόνο βήματα έχουν γίνει μέχρι τώρα πρός τήν κατεύθυνση αυτή.

'Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

ΑΘΑΝ. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ

'Αρχμ. Γεωργίου Κασάνη, καθηγουμένου 'Ιερών Μονής 'Οσίου Γρηγορίου- 'Ορθόδοξος μοναχισμός και 'Άγιον 'Ορος, 'Άγιον 'Ορος 1983, σσ. 48.

'Ο συγγραφέας, λόγιος μοναχός, γνωστός και άπό άλλα έργα του, δίδει έδω μιά ώραία γέυση τής θεολογικής μαρτυρίας στο 'Άγιο 'Ορος, μέσα άπό μιά διάλεξη του στους «φίλους του Άγίου 'Ορους» τό 1981 στήν 'Αθήνα. Τό πρώτο μέρος φέρει τόν τίτλο «Ευαγγελικός Μοναχισμός» (σσ. 7-24), ειδικότερο θεολογικού χαρακτήρος, τό δεύτερο, τό πιο ένδιαφέρον σέ σχέση με τήν πνευματικότητα του Άγίου 'Ορους, επιγράφεται «'Η θεο-

λογική μαρτυρία τοῦ Ἁγίου Ὁρους» (σς. 25-46). Λέγει χαρακτηριστικά ὁ συγγραφέας, «Τὸ Ἅγιον Ὅρος ὁμιλεῖ συνήθως μὲ τὴ σιωπὴ του. Αὐτὴ ἡ σιωπὴ, ποῦ εἶναι ἡ γλῶσσα τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, λέγει πολλά γιὰ ὄσους θέλουν νὰ καταλάβουν... Το Ἅγιον Ὅρος στο σῦνολό του μὲ τὸ παρελθόν του καὶ τὸ παρόν του δίδει μαρτυρία Χριστοῦ. Μαρτυρία πιστῶς, ἀτάπητος καὶ ἐλλείπει. Μαρτυρία ζωῆς αἰωνίου. Μαρτυρία τῆς ἀληθινῆς καὶ εὐαγγελικῆς καὶ γι' αὐτὸ μαρτυρία θεολογικῆς» (σς. 25-26). Βλέπει ὁ συγγραφέας αὐτὴν τὴ μαρτυρία μέσα ἀπὸ μερικὲς βιωματικὲς καταστάσεις στὸ ἴδιο τὸ Ὅρος, ὅπως π.χ. μέσα ἀπὸ τὴν ἀληθινὴ μετάνοια, ἀπὸ τὴν παρουσία τοῦ ζώντος Θεοῦ, ἀπὸ τὴ θεανθρώπινη ζωὴ καὶ τὸ ἀνάλογο ἦθος, ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξη κοινωνικὴ ζωὴ, ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξη πίστη. Στεκόμαστε νὰ συζητήσουμε κάπως περισσότερο ἓνα σημεῖο ποῦ ἀναφέρεται στὴν κοινοτικὴ καὶ κοινωνικὴ ζωὴ τοῦ Ἁγίου Ὁρους. Ὁ συγγραφέας εἶναι θιασώτης ὑπέρμαχος τῆς κοινωνιακῆς μοναχικῆς ζωῆς. Λέγει συγκεκριμένα: «Αὐτὸ τὸ εὐλογημένο κοινόβιο τῶν Ἱεροσολύμων συνεχίζεται χάριτι Θεοῦ στὰ κοινόβια ποῦ ἀποτελοῦν καὶ τὴ βάση τοῦ ἀγιορειτικοῦ μοναχισμοῦ. Τὰ ἰδιόρρυθμα, ὡς γνωστόν, γιὰ καιρικοὺς μόνο λόγους εἰσήχθησαν καὶ σιγά σιγά μὲ τὴν εὐλογία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου μεταβάλλονταν σὲ κοινόβια, ὅπως ἔγινε τελευταῖα μὲ τὶς Ἱερὲς Μονὲς Φιλοθέου, Σταυρονικήτα, Μ. Λαύρας, Δοχειαρίου καὶ Ξηροποτάμου» (σ. 38). Ἔχουμε τὴ γνώμη ὅτι στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία καὶ πνευματικότητα εἶναι ἀποδεκτὲς ὅλες οἱ μορφὲς μοναχικῆς ζωῆς, ποῦ εἶναι βασικά τέσσερις ἀνάλογα μὲ τὸ πνευματικὸ κορυαίιο κάθε μοναχοῦ, ἀλλὰ καὶ τὴν ιδιαίτερη προσωπικὴ ψυχασύνθεσή του, εἶναι ἡ κοινοβιακὴ, ἡ ἰδιόρρυθμη, ἡ κελλιωτικὴ καὶ ἡ ἐρημικὴ. Ἡ πρακτικὴ τῆς κοινωνίας καὶ τοῦ κοινόβιου ἀλλὰ καὶ τοῦ ἰδιόρρυθμου τρόπου ζωῆς ἐνυπάρχει σ' ὅλες τὶς μορφὲς μοναχικῆς ζωῆς περισσότερη ἢ λιγότερη ἀνάλογα μὲ τὴ δεκτικότητα κάθε μοναχοῦ. Προσωπικὰ συμφωνοῦμε περισσότερο μὲ τὸν κοινωνιακὸ τρόπο μοναχικῆς ἀσκήσεως, ὅπως καὶ ὁ συγγραφέας, αὐτὸ ὅμως εἶναι μία καθαρὰ ὑποκειμενικὴ τοποθέτηση καὶ ἐμπειρία.

Ἄριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

ΑΘΑΝ. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ

Ἱερομ. Ἰουστίνου Σιμωνοπετρίτου, «Ἄξιόν Ἔστιν», ἡ θαυματουργὴ εἰκόνα τοῦ Πρωτάτου, Καρυὲς Ἁγίου Ὁρους 1982, σς. 24+35 εἰκ.

Ὁ συγγραφέας, λόγιος Ἀγιορείτης μοναχὸς τῆς Σιμωνόπετρας, σὲ μία πολὺ καλαισθητὴ καὶ προσεκτικὴ ἔκδοση δίδει συγκεντρωτικὰ μέσα ἀπὸ μίαν ἱστορικὴ ἔκθεση καὶ παράθεση ἀξιολόγων εἰκόνας τὴν θέση καὶ τὴν παράδοση στὸ Ἅγιο Ὅρος τῆς θαυματουργοῦ εἰκόνας τοῦ Πρωτάτου «Ἄξιόν Ἔστιν». Τὸ κάμνει αὐτὸ ὁ συγγραφέας μὲ ἀφορμὴ τὰ χίλια χρόνια ἀπὸ τὴν παράδοση τοῦ ἀρχαγγελικοῦ ὕμνου (982-1982), στὴ σειρά «Ἀγιορειτικὰ Τετράδια», ποῦ τὴν ἐγκαινιάζει μὲ τὴν ἐργασία του γιὰ τὸ «Ἄξιόν Ἔστιν». Ἀναφέρεται στὸν ναὸ τοῦ Πρωτάτου, στὴν εἰκόνα καὶ στὴν ἱστορία τῆς, στὸν ἀκριβὴ χρόνο τῆς ἀγγελολοφανείας, στὴ σύνθεση τοῦ ὕμνου, στὴν ἀκολουθία καὶ στὴ λιτανεία καὶ στὰ θαύματα τῆς εἰκόνας, τὰ ἀντίγραφα τῆς εἰκόνας «Ἄξιόν Ἔστιν» καὶ τὴ συμβολικὴ θέση τῆς στὸ ἐλληνικὸ Γένος. Γράφει γιὰ τὸ τελευταῖο χαρακτηριστικὰ ὁ συγγραφέας: «Στὶς 3 Ὀκτωβρίου 1913 οἱ ἀγιορείτες μοναχοί, ἀφοῦ ἔκαναν ἐκτενὴ δέηση μὲ δλονύκτια ἀγρυπνία στὸ ναὸ τοῦ Πρωτάτου συνέταξαν τὸ μνημειώδες ψήφισμα "τῆς αἰωνίου καὶ ἀδιασπάστου ἐνώσεως μετὰ τῆς Μητρὸς Ἑλλάδος", τὸ ὁποῖο ὑπέγραψαν οἱ ἡγούμενοι καὶ προϊστάμενοι τῶν μοναστηρίων, ἀφοῦ πρῶτα ἔβαζαν τρεῖς μετάνοιες μπροστὰ στὴν "ἑφέστιο τῶν ἐφεστίων», εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Ὁρους καὶ κατασπάζονταν μὲ βαθύτατη συγκίνηση καὶ δάκρυα τὴν πανάχραντο Δέσποινα καὶ ἔφερο τοῦ Ἁθῶ. Τὸ ἔγγραφο αὐτὸ καθαρογράφτηκε, σφρα-